

Inhoud

een 8 voor witte duisternis	2
de toonkunst bibliotheek	3
in memoriam Jean Fournet	4
vrijwilligerswerk	5
af tellen naar de Hohe Messe	6
in memoriam John van Kesteren	7
wie is wie	8
de achterpagina	9

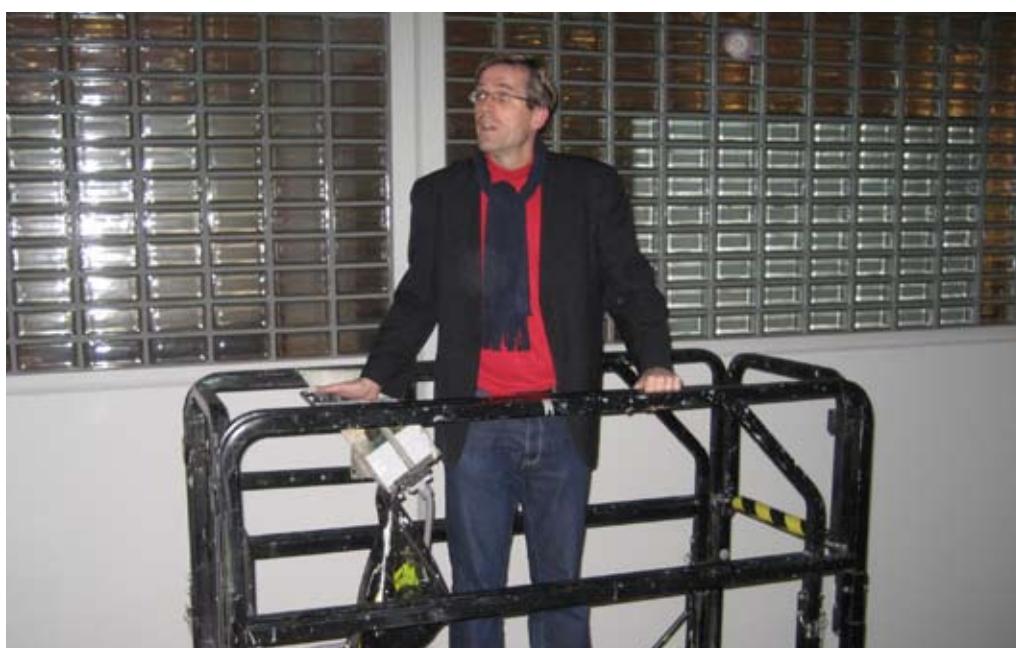
Voorwoord

Koorkanjer !!!

Nog net voor het einde van het jaar presenteren wij u alweer de vierde Tonika. En wat voor jaar het is geweest! Met natuurlijk de vertrouwde Matthäus in drievoud, het jubileumconcert voor het 60-jarige UAF in het Concertgebouw, het Midzomernachtconcert in juni en natuurlijk, heel recent, de Koorstroom in het Muziektheater. Over de meeste van deze concerten kunt u nog even nalezen in deze Tonika. Maar we moeten voort! Krap nadat de kruitdampen van het vuurwerk zijn opgetrokken en de oliebollen dan toch eindelijk verteerd, gaan wij voor de tweede keer de Hohe Messe uitvoeren in het Muziekgebouw aan 't IJ. Een belangrijke gebeurtenis voor ons koor, want de eerste uitvoering van dit geweldige meesterwerk was gerust legendarisch te noemen. Een piekervaring voor velen!

Maken wij ons zorgen of wij dit in de tweede versie nog kunnen evenaren? Welnee! Alleen het repeteren was al zo'n genot dat het voor de meesten van ons denk ik nu al niet meer stuk kan. Verder hadden we nog een voorzitterwissel (Welkom Leon! Heel veel dank Patrick!), koorleden die jammer genoeg gingen en nieuwe koorleden die gelukkig erbij kwamen. Intensieve repetities in het weekend en lezingen van dhr Bach zelf. Kortom, we kijken terug op een mooi, geslaagd muzikaal jaar, en proosten met u allen op een net zo prachtig 2009!

Marlou Groot
tonika@planet.nl

... Hij gaat geheid vallen! ... Maar waar?

Als je maar tijd van leven hebt, dan maak je alles nog eens mee! Mijn moeder zaliger zei het veelvuldig, en ik stel me voor dat zoiets door het hoofd van onze dappere dirigent Boudewijn Jansen geschoten moest hebben, toen hij metershoog boven de grond op een vervaarlijk wiebelende bouwlift het koor door een wel heel bijzondere voorstelling mocht heenloodsen. Alles voor de Kunst!

De Koorstroom in het Muziektheater op 28 november jl was een groot succes. 1.800 Amsterdammers zongen mee met dit bijzondere cultuurevenement, dat parallel liep aan Tan Duns opera Marco Polo. Eén bezoeker merkte verbaasd op: 'ik wist niet eens dat we zoveel koren hadden!'

Op het programma stond de speciaal voor deze gelegenheid geschreven compositie van

Bob Zimmerman, die voor ieder van de elf grote Amsterdamse koren een speciale versie maakte. In het Parool zei hij daarover: 'Bij het Amsterdams Operakoor hoort de meest dramatische versie, bij COV-Noord de meest sacrale, bij het Toonkunstkoor de meest serene en abstracte.' Sereen en abstract! Die kunnen we in onze zak steken.

Het was een bijzondere ervaring om mee te mogen zingen in dit grootse cultuurevenement - en wie er nog even van wil nagenieten kan een mooi filmpje bekijken op de speciale website www.koorstroom.nl - wij zijn er ook nog even te horen met onze vertolking van de Gestolde Wolken in de Poel!

En we kunnen opgelucht melden dat hij toch niet viel, de koorkanjer!

Marlou Groot

Een 8 voor Witte Duisternis!

Na de succesvolle wereldpremière in het Concertgebouw van 'Witte Duisternis', ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van het UAF, heeft componist Ali Authman zijn ervaringen over deze enerverende en belangrijke gebeurtenis voor ons op papier gezet.

"Het was een gelukkig moment toen Martin van de Rande mij vroeg om voor het '60 jaar UAF - jubileumconcert' een stuk voor koor en orkest te schrijven. Ik begon met een proefstuk wat ik aan Boudewijn Jansen heb laten zien. Het stuk heette 'Witte Duisternis', op teksten van Roemi en Khayyam, en hij vond het goed genoeg om ermee door te gaan en af te maken.

Toen was het moment eindelijk daar: de uitvoering in het Concertgebouw. Het concert werd uitgevoerd door de Toonkunstkooren van Amsterdam en Nijmegen met het Parnassus Ensemble. De inzet van de dirigenten B. Jansen en J. Doodkorte zijn niet genoeg te prijzen. Hoe het publiek het vond was na afloop goed te merken aan het enthousiasme, en ook na het concert heb ik heel veel warme en leuke reacties van veel mensen gekregen.

Het stuk 'Witte Duisternis' was een onderdeel van het eindexamen van mijn studie compositie - de masteropleiding aan de Messiaen Academie - ArteZ - conservatorium Zwolle bij Alex Manassen. Er kwamen vier leraren als examencommissie en ze vonden het een groot succes. Mijn leraar zei "ik was heel trots op je toen ik jouw stuk hoorde en

de reactie van het enthousiaste publiek zag", en ze hebben mij een "8" voor dit onderdeel gegeven. Natuurlijk was ik er heel erg blij mee: niet alleen werd mijn stuk door twee koren en orkest in het Concertgebouw uitgevoerd, maar ook was het publiek enthousiast over de goede uitvoering en kreeg ik een mooie beoordeling.

Na dit concert heb ik een paar opdrachten gekregen: ik ben door Boudewijn Jansen gevraagd om een opera te schrijven over de Mesopotamische mythe Gilgamesh voor het lustrumjaar van de VU in 2010 (nog niet een definitieve opdracht). Ik heb van de organisatie Soroptimisme een opdracht gekregen om een muziekstuk te schrijven voor het Combattimento Consort met "water" als onderwerp. Ik ga de muziek schrijven voor de Koerdische film ('Shawi hisab' - Oordeel Nacht) van de regisseur H. Sewdin naar de roman van Koerdische schrijver Bachtyar Ali. Ik ben nog veel bezig met componeren voor mijn eindexamen master.

Tot slot wil ik graag de koren, UAF, de dirigenten, orkest, en het publiek vanuit mijn hart bedanken dat ze mij zoveel geluk hebben geschonken."

Ali Authman

Wie is wie?

Léon Hinzen
tenor en voorzitter
Lid sinds 2001

Wat is het mooiste concert (van TKA) dat je hebt meegemaakt?

Onze eerste keer de Hohe Messe. (mei 2007) Buitengewoon intens gezongen door koor en solisten. En de passie bij Boudewijn was oprecht en stimulerend. Een piekervaring *Welk lied ken je uit je hoofd?*

Onze beide dochters hebben op de Bovenbouw van de Vrije school in Zeist gezeten. Daar werd gemusiceerd bij het leven. Zowel instrumentaal als vocaal. Locus iste was een van de harde kern stukken die zij waar dan ook ten gehore brachten. En nu nog bij trouwerijen, geboortefeesten of welk feest dan ook zoekt dit lied door de ruimte. Je zou kunnen proberen het te "verdrijven" maar dat lukt gewoonweg niet en ik wil het ook niet kwijtraken. Zing ik dus ook waar en wanneer het moet.

Welke drie cd's gaan mee naar een onbewoond eiland?

De „Matheus Passion“ van Bach, de „Vier laatste lieder“ van Strauss en... het magnum opus van de Beatles, de „Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band“.

Naast wie zou je graag in het vliegtuig willen zitten en waarheen?

Ook al sterft mijn vrouw duizend angsten op welke vlucht dan ook. Samen gaan we erg graag, alleen niet vaak genoeg, naar een ver oord. Ik zie al uit naar de vlucht naar New York die ik, voorjaar 2009, met haar op het programma heb staan. Tussen de concerten door.

Welke internetsite heb je deze week meer dan drie keer bezocht?

www.buienradar.nl direct gevolgd door www.minocw.nl *Wat vind je leuk aan TKA?*

Het relatief hoge tempo van werken. Het stevige repertoire. Een supergrote tenorgroep. De buitengewoon goede stemkwaliteit van alle groepen. En de enthousiaste uitstraling van professionele amateurs.

En wat vind je minder leuk aan TKA?

Het liefst had ik dit koor natuurlijk graag in mijn woonplaats Amersfoort. Daar heb ik overigens wel stevig lopen zoeken, maar niets kon destijds, in najaar 2000, tippen aan jullie vertolking van Mahler 3 onder leiding van Hartmut Haenchen. En met de trein en de tram ben ik echt razendsnel aan het Singel.

Vertel eens iets verrassends over jezelf?

Mijn eerste opleiding was in de Lichamelijke Oefening! Bovendien word ik grootvader in januari 2009, ben ik dol op mijn vrouw en drie kinderen en op onze grote tuin. En zal ik de Limburgse Carnavalsoptocht in Maastricht of Kerkrade niet missen.

In de film over jouw leven: welke acteur/actrice speelt de rol van jou?

Mart Smeets !

De historische collectie van de Toonkunst-Bibliotheek

Na een halve eeuw terug bij de Universiteitsbibliotheek Amsterdam

In de jaren tussen 1881 en 1884 kwam de collectie historische boeken en bladmuziek van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst (MBT) als een van de eerste bruikleencollecties onder de hoede van de UBA. De bibliotheek van de MBT behield zelf de moderne uitgaven, die aan de leden ter beschikking konden worden gesteld voor praktisch gebruik. In 1955 werd het beheer van deze moderne collectie ondergebracht in de stichting Toonkunst-Bibliotheek. De panden van de bibliotheek en de afdeling muziekwetenschap van de Universiteit van Amsterdam lagen destijds naast elkaar. Bij de Toonkunst-Bibliotheek ontstond toen de behoefte om het historisch materiaal weer in de eigen bibliotheek onder te brengen. In 1958 werd daarom de bruikleenovereenkomst met de UBA opgezegd, waarbij men afsprak dat het materiaal waarin geen muzieknotatie voorkomt bij de UBA zou achterblijven. Na bijna een halve eeuw is de situatie dusdanig veranderd dat er een betere oplossing gezocht moest worden voor de conservering en de gecontroleerde beschikbaarstelling van de uiterst waardevolle historische collectie. Daarom werd opnieuw contact met de UBA gezocht en op 28 februari j.l. ondertekenden de MBT en de UBA een nieuwe bruikleenovereenkomst. Maar er komt meer terug naar de UBA dan er een halve eeuw geleden wegging.

De Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst

Na de oprichting in 1829 van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst, groeide er in de loop van de daarop volgende jaren een bibliotheek. De eerste catalogus, die in 1853 voor het eerst verscheen, telde inmiddels 1.300 titels. Aanvankelijk was de bibliotheek vooral gericht op de toenmalige muziekpraktijk en bevatte hoofdzakelijk bladmuziek en muziekliteratuur van en over vooral achttiende- en negentiende-eeuwse componisten. In 1868 werd een dochtervereniging opgericht met de naam 'Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis'. Deze vereniging, inmiddels koninklijk, staat algemeen bekend als de KVNMM en is de oudste musicologische vereniging ter wereld. Zij richtte zich op ouder materiaal en collectioneerde vooral zestiende- en zeventiende-eeuwse uitgaven en handschriften van Nederlandse bodem. Het oudste boek in deze collectie is een veertiende-eeuws handschrift op perkament met gregoriaans in de zogenaamde hoefnagelnotatie. Ook deze nieuwe aanwinsten werden opgeborgen in de bibliotheek van Toonkunst. In 1881 gingen de historische boeken vanwege de beter bewaaromstandigheden naar de UBA en in 1884 volgde de historische bladmuziek. Een bruikleen-catalogus, die toen werd opgesteld, vermeldt ongeveer 2.000 titels.

De Felix Meritis-collectie

De ovale muziekzaal van Felix Meritis was in zijn tijd een van de mooiste van Nederland en werd vanaf de bouw in 1788 bespeeld door het eigen orkest van Felix Meritis. In de tweede helft van de negentiende eeuw liep de kwaliteit van uitvoering en programmering dusdanig terug dat er een nieuw initiatief werd ontplooid: de oprichting van het Concertgebouworkest, dat de gelijknamige nieuwgebouwde zaal zou gaan bespelen. Dit luidde in 1888 het einde van het orkest van Felix Meritis in. De bladmuziek uit de bibliotheek van het orkest, hoofdzakelijk bestaande uit partituren en partijen in handschrift, werd

*(Dit is een samenvatting van een langer artikel van de hand van Simon Groot, adjunct-conservator op de UBA van de Toonkunstabibliotheek en ooit assistent-dirigent van Jan Eelkema bij het Toonkunstkoor Rotterdam. Hij zong tussen 1985 en 1989 ook met enige regelmaat mee op concerten van het Toonkunstkoor Amsterdam.)
Jos van Waterschoot*

voor zover mogelijk teruggegeven aan de auteurs. Maar in veel gevallen was de auteur al niet meer in leven of kon hij niet meer getraceerd worden. Sommige andere auteurs maakten geen gebruik van de mogelijkheid om hun materialen terug te krijgen. Het resterende materiaal, ongeveer 600 titels, ging geruisloos over naar de bibliotheek van de MBT. Tegenwoordig is het materiaal van Felix Meritis ondergebracht in een zelfstandige deelcollectie en alleen beschikbaar voor wetenschappelijk onderzoek.

De Mozes en Aäron-collectie

In 1691 werd in de Mozes en Aäronkerk, toen nog een schuilkerk, een koor en orkest opgericht onder de naam 'Zelus pro domo Dei' (IJver voor het huis van God). De uitvoeringen waren van hoge kwaliteit en de overlevering wil dat zelfs protestanten van heinde en verre kwamen om de muziekkuitvoeringen tijdens de diensten van deze katholieke gemeenschap te beluisteren. Er is een duidelijke relatie tussen dit kerkmuziekgezelschap en het orkest van Felix Meritis, want regelmatig speelden dezelfde musici in beide orkesten en gedurende lange tijd zwaaide Johannes Bernardus van Bree (1801-1857) de scepter over beide ensembles. Toen in de jaren '60 van de afgelopen eeuw de parochie werd opgeheven, moest ook het koor stoppen met de activiteiten. Het archief van de kerk werd op het nippertje van de papiervernipperaar gered en grotendeels overgedragen aan het Stadsarchief; de muziekcollectie ging naar de Toonkunst-Bibliotheek. Ook de muziek van de Mozes-en-Aäron-kerk is tegenwoordig ondergebracht in een zelfstandige deelcollectie en bevat ongeveer 900 titels. Enkele jaren geleden kwam er nog een onbekend werk van Willem de Fesch (1687-1757), de missa in G, uit tevoorschijn. Een spraakmakende vondst!

De zoldercollectie

In het oude pand van de Toonkunst-Bibliotheek aan de Eerste Jacob van Campenstraat, waar nog altijd de uitleenafdeling aan koren is gevestigd, werd op de zolder een grote verzameling boeken en bladmuziek bewaard. Deze zogenaamde 'zoldercollectie' bevatte een aantal uitzonderlijk waardevolle uitgaven, waaronder vroege drukken van Mozart, Haydn en Beethoven. Er kwam ook nog een onbekende compositie van Alphons Diepenbrock uit de dozen tevoorschijn, volgens de deskundigen een jeugdwerk: een vierstemmig 'Ave Maria' voor vrouwenkoor. Een grote stapel kladhandschriften van o.a. Johannes Verhulst (1816-1891), de belangrijkste Nederlandse componist van de negentiende eeuw, vormt voor de huidige onderzoekers ook een bron van kennis. Een groot deel van de zoldercollectie moet nog uitgezocht en ontsloten worden.

In memoriam
Jean Fournet

1913 - 2008

Op 3 november 2008 overleed in Hilversum op 95-jarige leeftijd de grote Franse dirigent Jean Fournet. Hij heeft jarenlang een belangrijke betekenis gehad voor het Nederlandse muziekleven.

Jean Fournet heeft in de hele wereld in de grote concertzalen en operahuizen opgetreden, en ook veel in Nederland. In het seizoen 1950/1 debuteerde hij bij een viertal Nederlandse orkesten en van 1961-1978 was hij chef-dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest, waarbij hij daarna nog regelmatig als gastdirigent optrad.

In de periode van 1968 tot 1973 was hij ook chef-dirigent van het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Fournet blonk vooral uit in het Franse repertoire dat hij heel verfijnd, precies en helder uitvoerde. Ook toonde hij belangstelling voor muziek van Nederlandse bodem. Hij maakte vele grammofoon-opnamen en er bestaat een mooie Cd-box met radio-opnamen uit zijn Hilversumse tijd. Ook dirigeerde hij prachtige uitvoeringen van Franse opera's in de Vara-matinee's (oa met Erna Spoorenberg).

Met Toonkunstkoor Amsterdam trad hij viermaal op: in 1961 dirigeerde hij het Concertgebouworkest en de dames van het Toonkunstkoor in de Trois Nocturnes van Debussy (Sirenes), in 1976 in een (naar mijn herinnering niet zo geslaagde) uitvoering van Berlioz' La Damnation de Faust in een van de laatste samenwerkingen van TKA met het Concertgebouworkest. In 1979 dirigeerde hij het Amsterdams Philharmonisch Orkest in de 9de Symfonie van Beethoven waarvan ik me nog levendig herinner hoe hij heel gestreng tijdens de repetities in de Jaap Edenhal absolute concentratie eiste. En in 1993 volgden nogmaals de Nocturnes van Debussy, nu met het Nederlands Philharmonisch Orkest.

Theo Laceulle

NB: De precieze feiten over de uitvoeringen met ons koor heb ik ontleend aan Geestdrift en muzikale zin, de geschiedenis van Toonkunstkoor Amsterdam door Guus Hofman-Allema. Dit boek is nog steeds te koop bij Jos Siemerink.

Wie is wie?

Gerda Telgenhof
alt
Lid sinds 1972

Zong je bij een koor voordat je bij Toonkunstkoor kwam?

Mijn eerste koor was dat van het Amsterdams Studentencorps, Anton Kersjes dirigeerde onze concerten.

Wat is het mooiste concert (van TKA) dat je hebt meegemaakt?

Ik heb veel hoogtepunten meegemaakt: mijn allereerste Matthäus met het Concertgebouworkest, het Requiem van Verdi met een nog jonge Nelly Miricioiu, Golgotha van Frank Martin, Forum van Daan Manneke, de Hohe Messe...

Welk lied ken je uit je hoofd?

Onder andere een paar van die oude Italianen, wat Schubert- en Mozartliederen en een persiflage op de 9de van Beethoven van Willem Wilmink.

Wat is de laatste cd die je hebt gekocht?

De Hohe Messe van de Bachvereniging o.l.v. Jos van Veldhoven.

Welke drie cd's gaan mee naar een onbewoond eiland?

Moeilijk kiezen: ik denk de Matthäus, chansons van Georges Brassens, een box met Verdi-opera's.

Naast wie zou je graag in het vliegtuig willen zitten en waarheen?

Ik probeer al tijden mijn man Kees te overtuigen van de noodzaak van een China-reis. Tevergeefs, dus ga ik met Plácido Domingo: goed voor mijn Spaans en hij weet vast alles van de Chinese opera.

Welk tv- of radioprogramma wil je niet missen?

Als oud-journalist kan ik niet buiten de nieuws- en actualiteitenrubrieken. En ik smul van series als The Sopranos en Six Feet Under.

Welke krant lees je? En wat is je favoriete tijdschrift?

NRC Handelsblad, waar ik 30 jaar heb gewerkt, De Volkskrant, El País en wat me verder maar in handen komt. Tijdschrift: Vrij Nederland, Allerhande van Albert Heijn voor de kookinspiratie.

Welk restaurant kun je ons aanbevelen?

Solo in de Van Baerlestraat. Eten prima, alleraardigste bediening, goede prijs-kwaliteitverhouding. We gaan er altijd tevreden en voldaan weg.

Doe je nog iets anders met muziek?

Zing nog in een klein koortje en speel (veel te weinig) piano.

Wat vind je leuk aan TKA?

Allereerst het samen zingen van mooi repertoire. Verder de sfeer, die de laatste jaren steeds beter is geworden, de bevlogen leiding en de humor van Boudewijn, en de nazit in het café.

En wat vind je minder leuk aan TKA?

De repetities op zaterdag, want dan moet ik de Matinee in het Concertgebouw laten schieten.

Vertel eens iets verrassends over jezelf?

Samen met Kees heb ik een huis met een tuin in een gezellig Spaans dorp onder de rook van Barcelona. Ik ben drie jaar geleden aan een studie Spaanse taal en cultuur begonnen aan de Universiteit van Amsterdam en heb kort geleden mijn bachelor gehaald, cum laude. Ben nu bezig met een master-opleiding. Vandaar dus mijn interesse in alles wat Spaans is.

In de film over jouw leven: welke acteur/actrice speelt de rol van jou?

Mag ik zelf? En voor de jonge jaren lijkt Carice van Houten me wel iets.

Vrijwilligerswerk in Suriname

door Hester Bolt

Volgend jaar ga ik samen met Abel vier maanden naar Zuid Amerika. We vertrekken tien dagen na de Hohe Messe. Jaren hebben we lopen mijmeren over het idee om ooit een lange reis te maken maar... wanneer, waar precies naartoe, hoe lang, en ook wel: waarom? Puur voor de lol?

Ik heb nooit gereisd in ontwikkelingslanden. Hoewel toerisme natuurlijk een welkome bijdrage is aan de werkgelegenheid, heb ik me toch altijd moreel bezwaard gevoeld over het toerist zijn in een omgeving van minder bedeedden. We wilden daar iets aan doen en zijn ons gaan verdiepen in het fenomeen "vrijwilligerswerk in Suriname" - want dat was één van de landen waar we graag naar toe wilden.

Al gauw kwamen we erachter dat dit voor een groot deel een nieuw gat in de Westerse Welvaartmarkt is en dat je als vrijwilliger vaak aan allerlei veeleisende instanties, geldklopperij, en zeer goed bedoelende maar bar slecht georganiseerde projectleiders bent overgeleverd.

Ook konden we ons moeilijk voorstellen hoe het zou zijn om, na een paar weken gewerkt te hebben voor kinderen, dan weer afscheid van ze te moeten nemen. Onze harten braken al bij het idee! Bovendien zijn de meeste bestaande vrijwilligersprojecten vooral gericht op jongeren, waar wij naar ons eigen idee uiteraard nog bijhoren. Maar als het dan neerkomt op 'Wild Nightlife' en 'Beachsurfing' moeten we toch helaas afhaken. Dus, wat een dilemma's...

Verder mijmerend hebben we toen het volgende bedacht: we gaan een muziekprogramma voor kinderen samenstellen, bieden dat aan scholen en kindertehuizen aan en hebben zo de regie

van ons eigen vrijwilligersprojectje in handen. We komen, doen ons ding, en gaan weer. Zo gezegd zo gedaan.

Vanaf september was zondag onze repetitiedag en hebben we als Gert en Hermien (of liever Esther en Abi) Bigi Kaaïman, Dikkertje Dap, Alla Presi, BB met R, Five little Monkeys, Bonita Banana etc ingestudeerd, zingend en onszelf begeleidend op gitaar en (uit het stof gehaalde) fluit. Tot zover ging het goed. Vonden wij zelf althans.

Maar omdat we allebei noch in het onderwijs zitten, noch kinderacteur zijn moesten we weten of ons programma enigszins zou aan-

slaan bij onze doelgroep of dat ze en masse zouden gaan huilen of weglopen. Genoeg scholen in Amsterdam om dit uit te proberen, dus ons netwerk ingezet en in november drie try-outs gehouden in Oost, Noord en Zuid Oost. Groot Succes!!!

De juffen waren verbaasd dat zelfs de grootste raddraaiers in hun klas zo braaf en aandachtig bleven zitten luisteren en vrolijk gingen meezingen, klappen en dansen. Wat een geweldige ervaring, een heel gymlokaal vol Blijje Klappende Dansende kinderen. Meteen stroomden de boekingen binnen... op 14 december zijn we nog te zien in buurthuis Klein, in Amsterdam Oost - waar Mercedes Zandwijken nog iets georganiseerd heeft in het kader van haar denktank Sociale Cohesie.

Maar daarna zijn we alleen nog te boeken in Suriname, voor onze oorspronkelijk doelgroep: zwaar achtergestelde, verwaarloosde, vaak zieke kinderen die zelden iets extra's krijgen en aan wiens leven wij hopelijk heel even wat muzikale kleur kunnen geven. De netwerken breidden zich vrij makkelijk uit in Suriname, en we hebben al heel wat (mondelijke...) toezeggingen binnen om te mogen spelen. Maar toen ik eens aan iemand om een concrete datum vroeg kreeg ik het antwoord: "We zijn hier niet in Nederland".... Dat wordt dus spannend, maar tot nu toe hebben wij in ieder geval al een hoop lol beleefd.

We gaan na Suriname nog door naar Brazilië en Argentinië. Twintig mei 2009 ben ik weer terug. En op Goede Vrijdag doe ik een schietgebedje voor jullie allemaal.

Hester

Aftellen naar

de Hohe Messe

Het is bijna zover: in januari gaat het Toonkunstkoor voor de tweede maal de Hohe Messe van JS Bach uitvoeren. Met het overgrote deel van de onmogelijk moeilijke muziekpartij (in meer of mindere mate) onder de knie, heeft Boudewijn veel aandacht kunnen besteden aan verfijningen en nuances in dit wonderschone muziekstuk. En dat was al een genot op zich!

De eerste uitvoering, nu ruim anderhalf jaar geleden, maakte op diverse koorleden diepe indruk. Hier is wat zij zeiden:

Yvonne Holthaus

“De verwachtingsvolle spanning zat er goed in. Het was de dag van mijn eerste Hohe Messe uitvoering überhaupt, mijn eerste nieuwe stuk met het Toonkunstkoor, en dan nog de eerste keer in het Muziekgebouw aan 't IJ. Deze moderne concertzaal maakte de professionele uitstraling van het concert perfect. Iets minder perfect voelde ik mij dan ook toen ik mijn partituur uit mijn tas haalde en met schrik moest opmerken: ik had geen zwarte kaff! Maar niets wat niet door ons organisatietalent Madelaine kon worden opgelost; kreeg ik toch haar (gelukkig ook!) zwarte organisatie map. En dan de inzet van de Hohe Messe: magisch kippenvel!”

Maarten Reuvers

“Bij sommige stukken had ik het gevoel dat het koor boven zichzelf uitsteeg. Als ik het me goed herinner was vooral het eerste gedeelte na de pauze heel erg mooi. Daarna kwamen jammer genoeg wat snelle stukken die niet helemaal lekker gingen. Ik hoop dat die nu beter gaan, zodat het lukt om dat gevoel dat het koor boven zichzelf uitstijgt wat langer vast te houden.”

Theo Laceulle

“Mijn favoriete werk van Bach is de Chaconne uit de 2e Partita in d voor vioolsolo. Als ik die hoor heb ik het gevoel dat er een kathedraal in klank wordt gebouwd.

Eigenlijk hebben alle werken van Bach iets van een bouwwerk. Toen ik in mei 2007 met TKA de Hohe Messe zong had ik ook dat gevoel: dat er een prachtige, feestelijk versierde barokke kerk van muziek ontstond.”

Lily van Leeuwen

In het begin dacht ik: wat krankzinnig veel noten, worden de luisteraars daar niet gek van?! Maar al studerend ontdekte ik steeds meer lijnen in de muziek en inmiddels denk ik wanneer ik in mijn agenda en zo ‘HM’ schrijf ook steeds ‘Hare Majesteit’, omdat het zo’n vorstelijk, groots maar ook van geloof doordrenkt stuk is. Ik houd daar erg van en zing met volle overtuiging. De kunst is denk ik om straks heel helder al die mooie lijnen te laten horen, zodat

het publiek helemaal niet doorheeft dat het zoveel noten zijn! Ik vind het wel technisch moeilijk en ik studeer dus veel. Het vorige concert vond ik geweldig, het ging heel goed en was ook heel mooi, zeggen mijn ‘fans’ uit de zaal. Ik heb me voorgenomen nu zoveel mogelijk de puntjes op de i te zetten... als we dat allemaal doen wordt het nóg mooier! Ik verheug me er zeer op en ben heel blij dat ik dit mag doen met TKA!”

Nelleke de Bruyn

“Sommige muziek is zo vreselijk mooi, daar krijg je een brok van in je keel. Dat is wat mij overkwam toen ik het Kyrie Eleison uit de Hohe Messe van Bach hoorde op mijn eerste repetitie van het Toonkunstkoor. Dat ik zoiets zou kunnen zingen, had ik een paar jaar geleden niet voor mogelijk gehouden. Ik heb hard moeten oefenen op alle nootjes en coloraturen en tot het eind toe bleef het spannend of ik mee mocht doen. Gelukkig kwam ik door de repertoiretest en ik was natuurlijk heel blij toen ik op het podium van het Muziekgebouw ‘t IJ stond, mijn eerste concert met het Toonkunstkoor. Ik heb genoten van de uitvoering en dat is wat ik straks in januari ook weer gaan doen!”

Marja Hogeweg

Vorig jaar: spannend, een mooi nieuw theater, eerste keer Hohe Messe (ken ik mijn partij wel goed genoeg?), eerste keer met het orkest met ook oude instrumenten. En was het de hoornist die net op tijd kwam? Het was uiteindelijk overweldigend: Boudewijn zo enthousiast, de alt zo prachtig in het Agnus Dei, heerlijk gezongen met een tweede sopraan naast me, waardoor het zingen meer dimensies krijgt. En nu de tweede keer: opnieuw een uitdaging omdat de structuren duidelijker zijn en ik daardoor meer in trance raak soms. Maar da’s gevaarlijk, want je kan je zo verliezen. Ik beleef het als “mindfulness”: optimale concentratie, steeds in het hier en nu. En tegelijkertijd de sensatie van de achtbaan...Eigenlijk wil ik ‘m elk jaar !!!!

Hans Hoogeveen

Bach’s Hohe Messe was voor mij een redelijk onbekend werk, een aantal stukken kende ik goed, en dan voornamelijk de delen die door solisten gezongen worden. Te lang, te veel, te zwaar waren mijn eerste indrukken! Gaandeweg de repetities en het veevuldig beluisteren van de aangeschafte CD ontdekte ik steeds meer de schoonheid en de diversiteit van deze muziek. De uitvoering heb ik als zeer bijzonder ervaren. Zo dicht op het orkest te staan/zitten, de concentratie van musici en koor, de grote en gevulde zaal van het Muziekgebouw aan ‘t IJ. Het concert vloog voorbij. Hoezo te lang, te veel, te zwaar...???

Wytzia de Savornin Lohman

Iedereen was zo himmelhoch jauchzend dat wij de Hohe Messe gingen zingen, ik vond dat nogal overdreven. De muziek was mij wat teveel Bach. Nu hoor ik in diezelfde muziek opeens fragmenten, waarbij ik denk: Is dat Bach, hoe is het mogelijk!

In Memoriam John van Kesteren 1921 - 2008

Op 11-07-2008 is de grote Nederlandse tenor John van Kesteren op 87-jarige leeftijd in zijn woonplaats Palm Beach in Florida, USA overleden. Tot het eind van zijn leven heeft hij gezongen - zo werd hij toen hij al 80 jaar oud was nog steeds vanwege zijn gemakkelijke hoogte gevraagd om de rol van de Gebraden Zwaan in Orff's Carmina Burana te zingen - hij was Orff's favoriete zanger voor die partij. John van Kesteren had een lange, kleurrijke loopbaan. Hij gaf ontelbare concerten, maakte radio- en televisie-uitzendingen en grammofoonplaten en was jarenlang een gevierd zanger aan de theaters van München.

John van Kesteren werd geboren in Den Haag op 4 mei 1921. Aanvankelijk werkte hij bij de PTT als elektrotechnisch tekenaar, maar al spoedig bleek zijn zangaanleg en besloot hij zich uitsluitend aan het zingen te wijden. Hij studeerde in Den Haag bij Willem Ravelli en Lothar Wallerstein en later bij Nadia Boulanger in Parijs en bij de grote operettediva Vera Schwarz in Wenen.

Zijn debuut maakte hij in 1947 als de Italiaanse zanger in Richard Strauss' Rosenkavalier. Daarna volgden diverse andere rollen.

John van Kesteren bracht het grootste deel van zijn carrière door in het buitenland. Hij werd in 1954 verbonden aan de Komische Oper en in 1956 aan de Städtische Oper in Berlijn. In 1959 verhuisde hij naar München voor een engagement aan zowel het Nationaltheater als aan het Theater am Gärtnerplatz, waar hij zeventien jaar zou blijven. In 1965 werd hij daar benoemd tot Bayrischer Kammersänger. Hij zong daar met alle grote zangers van zijn tijd zoals Erika Köth, Hermann Prey en Dietrich Fischer-Dieskau. Als lyrische tenor met een opvallend gemakkelijke hoogte specialiseerde hij zich in rollen die over het algemeen moeilijk te bezetten zijn, zowel in het 18de-eeuwse als in het 19de-eeuwse repertoire. Glansrollen waren Platée van Rameau, Le Comte Ory van Rossini en vooral Chapelou in Le postillon de Longjumeau van Adam waarin hij een hoge D moest zingen. Hij trad op in operahuizen over de gehele wereld en

werkte met dirigenten als Herbert von Karajan, Otto Klemperer, Karl Böhm en Lorin Maazel.

In later jaren specialiseerde hij zich in karakterpartijen, maar daarnaast zong hij een breed concertrepertoire met onder meer honderden optredens als de Evangelist in de Matthäus Passion - hij was de favoriete Evangelist van de grote Bach-kenner, organist en dirigent Karl Richter.

John van Kesteren maakte vele platen, naast Bach-cantates en de Carmina Burana (olv Riccardo Muti met Arleen Augér) ook een plaat met kerstliederen en andere met tenor-evergreens. Zelf bezit ik een aantal platen met operafragmenten (twee verschillende uitvoeringen van Die Entführung aus dem Serail en fragmenten uit Le Postillon de Longjumeau), een Missa brevis van Mozart en een door Gala uitgegeven dubbel-cd met een keur aan livefragmenten opgenomen door de Duitse radio waarin hij in deels onbekende fragmenten een fantastische staalkaart van zijn kunnen laat horen.

Hij schreef twee geestige autobiografieën: in 1978 Notities van een notenkraker, in 1994 Sir John's Diary, The Fun-Tome of the Opera.

Met het Toonkunstkoor Amsterdam heeft hij vaak opgetreden. Zo was hij de vaste Evangelist (naast de prachtige Christus van Peter van der Bilt) tijdens de uitvoeringen van de Matthäus Passie onder leiding van Anton Kersjes en Jan Eelkema (1973-80). Maar al in 1954 was hij de tenorsolist bij het Concertgebouworkest in het Weihnachtsoratorium, gevolgd in 1955 door de Vespers en de Mis in c van Mozart olv Eduard van Beinum en Henri Arends; in 1961, 1962 en 1970 zong hij olv Eugen Jochum de tenoraria's in de MP en in 1965 in de Johannes Passion. En in 1966 en 1967 zong hij nogmaals het Weihnachtsoratorium, nu olv Karl Richter.

De uitvoeringen met Kersjes en Eelkema heb ik alle meegezongen en ik herinner me nog levendig zijn expressieve stijl (de haan kraaide echt!) en perfecte dictie en ook zijn uiterlijk: zijn haren en zijn overhemd waren beide gesteven, niemand had zo'n mooi rokkostuum als hij, en aan zijn vest droeg hij een dubbele gouden ketting. De oudere koorleden en de oud-leden van het koor zullen zich hem zeker herinneren.

Theo Laceulle

Wie is wie?

Rutger Laan
tenor
Lid sinds 2007

Zong je bij een koor voordat je bij Toonkunstkoor kwam? 20 jaar geleden bij ALKAN.

Wat is het mooiste concert (van TKA) dat je hebt meege- maakt?

De Matthäus 2008. Mijn eerste keer en ik hoop zeker niet mijn laatste

Welk stuk zou je met het koor nog eens willen zingen?

Toevallig is de Hohe Messe een favoriet. Erg fijn dat we dat gaan doen

Welk lied ken je uit je hoofd?

Die Krähe uit die Winterreise van Schubert

Wat is de laatste cd die je hebt gekocht?

Turandot van Puccini

Welke drie cd's gaan mee naar een onbewoond eiland?

1. Das wohltemperierte Klavier Van Bach, gespeeld door Glenn Gould. 2. Kind of blue van Miles Davis
3. Requiem van Mozart, door Ton Koopman.

Welke film zag je het laatst in de bioscoop en welke moet iedereen zien?

Alles is liefde, omdat er veel van mijn oud-studenten aan mee doen. E la nave va van Fellini, o.a. omdat deze film gaat over opera en opera-divas en weergaloos vormgegeven is.

Naast wie zou je graag in het vliegtuig willen zitten en waarheen?

Naast mijn vrouw, Antoinette, op weg naar New York.

Welke krant lees je? En wat is je favoriete tijdschrift?

De Volkskrant. Ik lees zelden tijdschriften. Soms Vrij Nederland, Elsevier, de HP.

Welke internetsite heb je deze week meer dan drie keer bezocht?

google

Doe je nog iets anders met muziek?

Ik ben pianist van beroep. Ik werk vnl. in het theater en arrangeer en componeer ook voor verschillende artiesten, zoals Wende Sniijders en Jenny Arean.

Ook geef ik les aan de Amsterdamse toneelschool-en kleinkunstakademie.

Wat vind je leuk aan TKA?

Het uitvoeren van de grote klassieke koorwerken met orkest is voor mij nieuw en een fantastische ervaring

En wat vind je minder leuk aan TKA?

Het koor kan nog weleens ongeïnspireerd zijn tijdens de repetities. Ook is het natuurlijk heel elitair en wit, erg grachtengordel zal ik maar zeggen.

Vertel eens iets verrassends over jezelf?

Ik woon in de Bijlmer, Amsterdam Zuidoost naar volle tevredenheid!

In de film over jouw leven: welke acteur/actrice speelt de rol van jou?

Peter Sellers

Wie is wie?

Liza Berry
sopraan
Lid sinds 2008

Zong je bij een koor voordat je bij Toonkunstkoor kwam? Zo ja welk(e)?

Jawel! AUK klein en groot koor, Peggy's Angels, Frascanti, Eindexamenmuziek koor, en in Wales met allerlei schoolkoren vanaf kleins af aan (in koren zingen is de nationale hobby van Wales, waar ik opgegroeid ben).

Wat is het mooiste concert (aller tijden) dat je hebt meegemaakt?

Ons optreden van de Mattheus in Haarlem: het had iets magisch.

Welk lied ken je uit je hoofd?

"Black is the Colour" (Schots volksliedje: Er bestaan veel mooie versies o.a. een van Christy Moore)

Wat is de laatste cd die je hebt gekocht?

"Messa di Gloria". Wil mijn luisterrepertoire uitbreiden tot muziek die na 1750 gecomponeerd is, dus als iemand tips heeft...

Welk boek ligt op je nachtkastje en welk boek moet iedereen lezen?

Op mijn nachtkastje: biologisch tuinieren, 'Saturday' McEwan, deel 2 van geschiedenis over 2e Wereld Oorlog, The Rainbow D.H. Lawrence.

Naast wie zou je graag in het vliegtuig willen zitten en waarheen?

Vroeger was dat Jan Wolkers geweest (ik heb Nederlands geleerd door al zijn romans te lezen toen ik hier op mijn 16e naartoe verhuisde). Dan maar Hans Teeuwen voor een half uur (langer houd je het waarschijnlijk niet vol) en dan aan mijn linkerzijde Noam Chomsky. Naar Malawi, Tanzania of Ghana.

Welk tv- of radioprogramma wil je niet missen?

Het was In Europa van Geert Mak maar op het ogenblik Master Chefs: the professionals.

Who said the British couldn't cook? (Ok, a few of them can't.)

Doe je nog iets anders met muziek?

Ik speel piano, (vroeger viool) en zing in 2 andere koren (een op mijn werk in de lunch pauze).

Wat vind je leuk aan TKA?

De grootte, Boudewijn's opbouwend kritiek en humor, dat we niet met noten bezig zijn, de gekozen stukken en de zalen waar opgetreden wordt. Bijna alles dus.

En wat vind je minder leuk aan TKA?

Dat het op maandagavond is. Moet altijd heel vroeg op om naar Delft te reizen voor mijn werk en kan daarom moeilijk mee naar de kroeg. En groot zijn heeft ook zijn nadelen; kan best intimiderend zijn in het begin.

Vertel eens iets verrassends over jezelf?

Heb sinds 3 maanden een volkstuin (270m2) met huisje. Mijn ideaal is om een grote moestuin te creëren volgend seizoen, maar er is heel veel onkruid en ik krijg het nog niet weg.

Heb je een ritueel voor het concert?

Niet te veel water drinken!

In de film over jouw leven: welke acteur/actrice speelt de rol van jou?

Julianne Moore natuurlijk of anders John Goodman

Wouter Padberg ontvangt de directiebeurs van het Kersjesfonds

Op 26 november j.l. reikte Hans van Veggel, voorzitter van het Kersjesfonds, de prijzen en beurzen uit die dit fonds jaarlijks te vergeven heeft, tijdens een feestelijke bijeenkomst in het Concertgebouw. De directiebeurs van € 15.000 ging daarbij naar 'onze' Wouter Padberg! Nog tijdens zijn studie was Wouter als stagiaire-dirigent bij De Nederlandse Opera in Amsterdam betrokken bij de producties Elektra van Strauss, Die Gezeichneten van Schreker en Madama Butterfly van Puccini. Sindsdien is hij meerdere malen verbonden

geweest aan De Nationale Reisopera en De Nederlandse Opera, als assistent-dirigent van Ed Spanjaard, Reinbert de Leeuw, Jan Willem de Vriend en Ingo Metzmacher. En hij is natuurlijk regelmatig repetitor bij Toonkunstkoor Amsterdam.

Wouter, namens ons allemaal van het Toonkunstkoor: heel hartelijk gefeliciteerd met deze geweldige prijs!

Nelleke Reijs

Verwisselingen

Toen enige tijd geleden het hoofd van Bach nagebootseerd werd bleek het resultaat, hier rechts, toch ook erg gelijkend aan onze eigen Jos van Waterschoot.

Toekomstmuziek

Komende concerten van Toonkunstkoor Amsterdam:

11 januari 2009

Hohe Messe van J.S. Bach

Muziekgebouw aan 't IJ, aanvang 15 uur.

april 2009

Matthäus-Passion van J.S. Bach

5 april om 14 uur Philharmonie Haarlem

10 april om 19.30 Concertgebouw Amsterdam

13, 15, 16 juni 2009

Negende symfonie van Beethoven

Concertgebouw Amsterdam

Mariachi Tierra Caliente

Tenor Ramon Balderas Sanchez viel onlangs een koorrepetitie binnen met de helft van zijn mariachi orkest. Wat een muziek! Wat een prachtige stemmen! Later die week toog een kleine afvaardiging van Tonika naar het Werkteater, waar het

Mariachi-feest losbarstte. Een lust voor oog en oor: geweldige muziek en de musici zagen er oogverblindend uit. Ramon, hou ons op de hoogte van jullie speelschema. Of neem ze nog eens mee naar een repetitie!

Seppie Groot

Zingt u ook nog in een ander koor?
Speelt in een mariachi orkest? U exposeert? Staat in een musical? Heeft een boek geschreven?
Mail naar: tonika@planet.nl.

Colofon

Redactie Stef Lokin, Nelleke Reijs, Seppie Groot, Marlou Groot, Aja Leemans Met medewerking van Hester Bolt, Theo Laceulle, Jos van Waterschoot Vormgeving Seppie Groot